

З.П. Урусова, канд. екон. наук, доцент

Т.А. Горбань, студентка

Запорізький національний університет

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІВ ДЕРЖФІНІНСПЕКЦІЇ УКРАЇНИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Підвищення ефективності використання державних фінансів, яке має вирішальне значення для економічного розвитку України та суспільного добробуту, а також виконання завдань, передбачених планом дій Україна - ЄС, можливо досягти, зокрема, шляхом системного вдосконалення діяльності органів державного і комунального сектору, підвищення рівня культури державного управління.

Державний фінансовий контроль як важлива функція держави забезпечує нормальні умови для функціонування фінансової системи. Відповідає за реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю спеціальний орган – Державна фінансова Інспекція України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Державний фінансовий контроль та Державна фінансова інспекція досліджуються в публікаціях І.В. Басанцова, В.М. Карпова, Л.А. Савченко, І.Б. Стефанюка, І.С. Скоропада, О.І. Шевченко, С.В. Бельчика, М.В. Бариніна-Закірова, Т.В. Кальченка, В.К. Симоненка.

Постановка завдання. Метою даної статті є визначення системи органів фінансового контролю, встановлення завдань покладених на неї та наданих прав, аналіз результатів діяльності Держфінінспекції за кількістю проведених перевірок та виявлених порушень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Історія Служби фінансового контролю нерозривно пов'язана з історією становлення державності як складова її фінансової безпеки.

Входячи до складу Російської імперії Україна не мала власних органів фінансового контролю. Контрольні функції, як і на всій території Росії, виконувало згідно з Положенням про місцеві контрольні установи в імперії від 3 січня 1866 р. Управління державного контролю, яке працювало при Міністерстві фінансів. У такому вигляді цей орган фінансового контролю проіснував до 1919 р.

Керівники молодшої Української держави усвідомлювали надзвичайно важливу роль контрольних функцій Міністерства фінансів, Державної скарбниці і банків. Тому за часів Директорії був створений спеціальний апарат Державного контролера з надзвичайними правами і повноваженнями.

З цього часу до 1937 р. органи фінансового контролю неодноразово реорганізовувались, але функції фінансового контролю залишились незмінними.

З 1937 до 1956 рр. фінансовий контроль в Україні здійснювало Контрольно-ревізійне управління Наркомату, пізніше Міністерство фінансів СРСР. У 1956 р. Контрольно-ревізійне управління було створене у складі Мінфіну України.

Після здобуття Україною незалежності виникла потреба у підвищенні ролі державного фінансового контролю, і у 1993 р. прийнято Закон України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні».

Указом Президента України від 27.08.2000 № 1031 «Про заходи щодо підвищення ефективності контрольно-ревізійної роботи» Головному контрольно-ревізійному управлінню України надано статус центрального органу виконавчої влади.

Відповідно до Указу Президента України від 09.12.2010 № 1085/2010 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» Головне контрольно-ревізійне управління України реорганізовано у Державну фінансову інспекцію України.

Органи Державної фінансової інспекції України здійснюють незалежний державний фінансовий контроль від імені виконавчої гілки влади.

До складу органів Державної фінансової інспекції України входять Держфінінспекція України та її територіальні органи – державні фінансові інспекції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, містах або міжрайонні, об'єднані в районах та містах державні фінансові інспекції, головні державні фінансові інспектори в районах та містах.

Держфінінспекція України є центральним органом виконавчої влади, входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю.

Держфінінспекція України та державні фінансові інспекції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі є юридичними особами публічного права, мають печатки із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, власні бланки, рахунки в установах Державної казначейської служби України.

Нормативно-правовими актами, які регламентують діяльність органів Держфінінспекції України, є Указ Президента України від 23.04.2011 № 499/2011 «Про Положення про Державну фінансову інспекцію України», Бюджетний кодекс України, наказ Міністерства фінансів України від 03.10.2011 № 1236 «Про затвердження положень про територіальні органи Державної фінансової інспекції України та їх підрозділи», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 19.10.2011 за № 1212/19950, та ін.

Основними завданнями Держфінінспекції України є реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю, а також внесення пропозицій щодо її формування.

Держфінінспекція України відповідно до покладених на неї завдань:

1) здійснює державний фінансовий контроль за: використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності у міністерствах та інших органах виконавчої влади, державних фондах, фондах загальнообов'язкового державного соціального страхування, бюджетних установах і суб'єктах господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують (отримували у періоді, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів, державних фондів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або використовують (використовували у періоді, який перевіряється) державне чи комунальне майно (далі – підконтрольні установи), за дотриманням законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу щодо державного і місцевих бюджетів; дотриманням законодавства про державні закупівлі; діяльністю суб'єктів господарської діяльності незалежно від форми власності, які не віднесені законодавством до підконтрольних установ, за рішенням суду, винесеним на підставі подання прокурора або слідчого для забезпечення розслідування кримінальної справи;

2) здійснює контроль за: виконанням функцій з управління об'єктами державної власності; цільовим використанням коштів державного і місцевих бюджетів; цільовим використанням і своєчасним поверненням кредитів (позик), одержаних під державні (місцеві) гарантії; усуненням виявлених недоліків і порушень та ін.;

3) забезпечує участь представників Держфінінспекції України в ревізійних комісіях господарських організацій, у яких корпоративні права держави перевищують 50 відсотків статутного капіталу;

4) вживає в установленому порядку заходів до усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства та притягнення до відповідальності винних осіб;

5) подає щомісяця Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України та Мінфіну України звіти про узагальнені результати контролю за дотриманням бюджетного законодавства;

6) забезпечує погодження призначення на посади та звільнення з посад керівників контрольно-ревізійних підрозділів у структурі міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів;

7) координує діяльність, погоджує плани внутрішньої роботи контрольно-ревізійних підрозділів у структурі міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та здійснює оцінку фахового рівня працівників таких підрозділів;

8) здійснює контроль за проведенням внутрішньої контрольно-ревізійної роботи у структурі міністерств, інших центральних органів виконавчої влади;

9) отримує та аналізує звітність про роботу контрольно-ревізійних підрозділів у структурі міністерств, інших центральних органів виконавчої влади;

10) розглядає листи, заяви і скарги громадян про факти порушення законодавства з фінансових питань, вживає згідно із законодавством відповідних заходів для їх усунення;

11) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до компетенції Держфінінспекції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств та в установленому порядку подає їх Міністру;

12) здійснює інші повноваження, визначені законами України та покладені на неї Президентом України [1].

Територіальні органи Держфінінспекції України виконують покладені на Держфінінспекцію України завдання та функції в межах своїх повноважень на відповідній території, крім функцій, зазначених в пунктах 3, 5, 7, 8.

Держфінінспекція України для виконання покладених на неї завдань має право в установленому порядку:

1) залучати до виконання окремих робіт, участі у вивченні окремих питань учених і фахівців, у тому числі на договірній основі, працівників центральних та місцевих органів виконавчої влади, державних фондів, підприємств, установ та організацій, зокрема для проведення

контрольних замірів будівельних, монтажних, ремонтних та інших робіт, контрольних запусків у виробництво сировини і матеріалів, контрольних аналізів сировини, матеріалів і готової продукції, інших перевірок;

2) одержувати від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій усіх форм власності, інших юридичних осіб та їх посадових осіб, фізичних осіб – підприємців інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на Держфінінспекцію України та її територіальні органи завдань;

3) скликати наради, створювати комісії та робочі групи;

4) користуватися відповідними інформаційними базами даних державних органів, державними, в тому числі урядовими, системами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами;

5) здійснювати державний фінансовий контроль шляхом проведення: а) інспектування у формі планових та позапланових ревізій певного комплексу чи окремих питань фінансово-господарської діяльності підприємств, установ та організацій, визначених у підпункті 1 пункту 4 цього Положення; б) державного фінансового аудиту; в) перевірки державних закупівель;

б) перевіряти в ході державного фінансового контролю грошові та бухгалтерські документи, звіти, кошториси та інші документи, що підтверджують надходження і витрачання коштів та матеріальних цінностей, документи щодо проведення процедур закупівель, проводити перевірку фактичної наявності цінностей (коштів, цінних паперів, сировини, матеріалів, готової продукції, устаткування тощо);

7) забезпечити безперешкодного доступу в ході державного фінансового контролю на склади, у сховища, виробничі та інші приміщення, що належать підприємствам, установам та організаціям, що контролюються;

8) вимагати від керівників підконтрольних установ проведення інвентаризації основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, коштів і розрахунків, у разі відмови в її проведенні звертатися до суду щодо спонукання до проведення інвентаризації, а до ухвалення відповідного рішення судом опечатувати в установленому порядку каси, касові приміщення, склади та архіви;

9) одержувати від службових і матеріально відповідальних осіб об'єктів, що контролюються, письмові пояснення з питань, які виникають у ході здійснення державного фінансового контролю;

10) вилучати під час проведення ревізії у підприємств, установ та організацій копії фінансово-господарських та бухгалтерських документів,

які свідчать про порушення, а на підставі рішення суду вилучати до закінчення ревізії оригінали зазначених документів;

11) одержувати від Національного банку України і його установ, інших банків та кредитних установ необхідні відомості, копії документів, довідки про банківські операції та залишки коштів на рахунках об'єктів, що контролюються, а від інших підприємств та організацій, у тому числі недержавної форми власності, що мали правові відносини із зазначеними об'єктами, – довідки і копії документів про операції і розрахунки з підприємствами, установами та організаціями;

12) звертатися в установленому порядку за наявності відповідних міжнародних договорів до контролюючих чи правоохоронних органів інших держав за додатковою інформацією про порушення фінансової дисципліни на підприємствах, в установах та організаціях;

13) проводити на підприємствах, в установах та організаціях зустрічні звірки з метою документального та фактичного підтвердження виду, обсягу і якості операцій та розрахунків для з'ясування їх реальності та повноти відображення в обліку підприємства, установи та організації, що контролюється;

14) ініціювати проведення перевірок робочими групами центральних органів виконавчої влади;

15) пред'являти керівникам та іншим особам підприємств, установ та організацій, що контролюються, обов'язкові до виконання вимоги щодо усунення виявлених порушень законодавства;

16) при виявленні збитків, завданих державі чи об'єкту контролю, визначати їх розмір згідно з методикою, затвердженою Кабінетом Міністрів України та ін.

З метою виконання завдань, покладених на Державну фінансову інспекцію України, її органи в межах своїх повноважень здійснювали контроль за використанням коштів державного та місцевих бюджетів, станом збереження державних та комунальних ресурсів у різних сферах діяльності держави.

Впродовж січня 2014 р. проведено контрольні заходи на 623 підприємствах, в установах і організаціях. При цьому, виконано 189 доручень Адміністрації Президента України, Верховної Ради (в тому числі депутатські запити), Кабінету Міністрів України та Міністерства фінансів України.

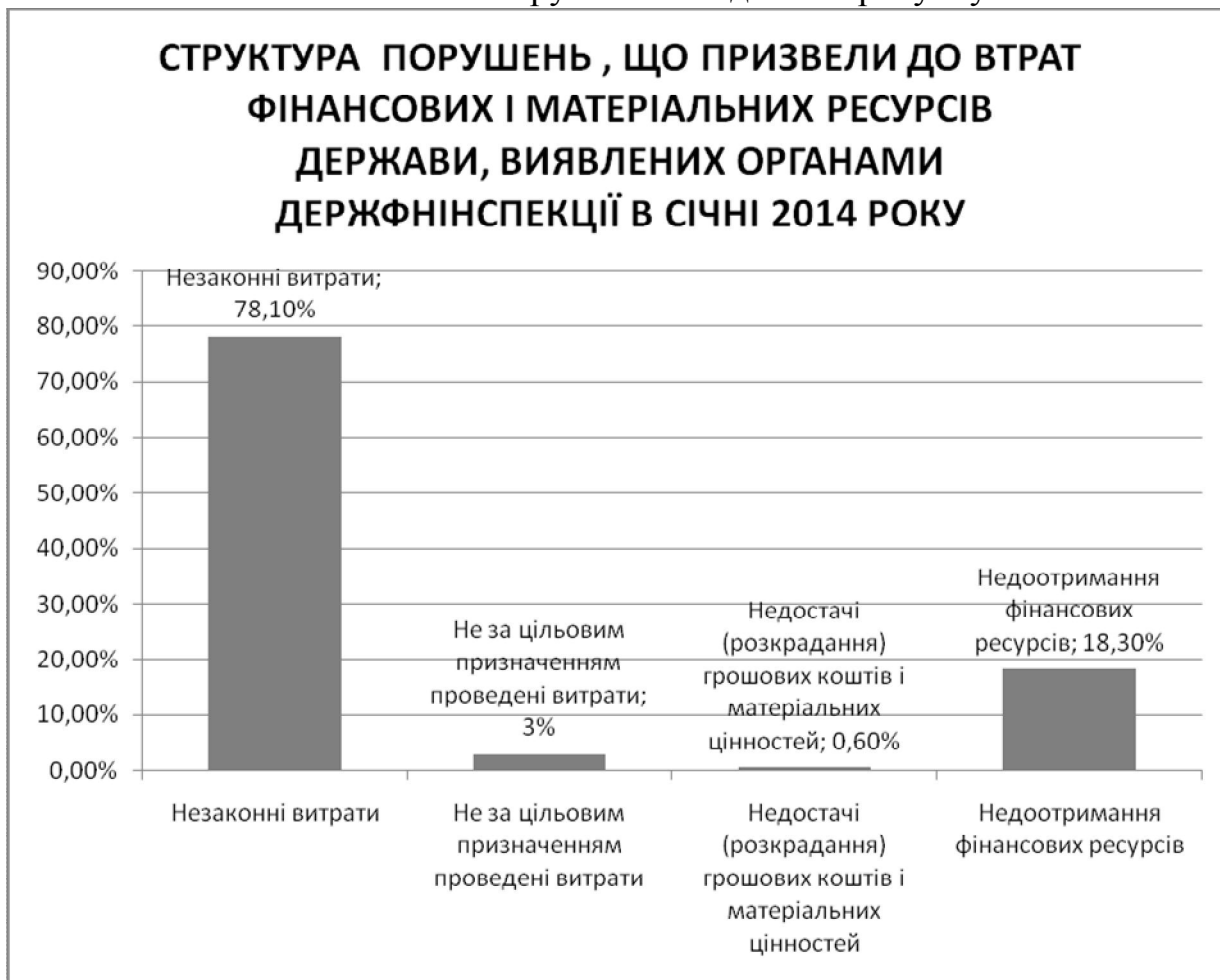
У звітному періоді завершено ревізії фінансово-господарської діяльності Державного підприємства «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» та його відокремлених структурних підрозділів. Також завершено ревізії фінансово-господарської

діяльності Державного агентства рибного господарства України, Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України», а також ревізії місцевих бюджетів на території Одеської області.

За результатами проведених контрольних заходів на 531 підприємстві, установі і організації всіх форм власності виявлено фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових та матеріальних ресурсів, на загальну суму понад 741,3 млн гривень.

Зокрема, внаслідок неправомірних дій окремих керівників, безоплатного надання в оренду природних і матеріальних ресурсів тощо бюджетами усіх рівнів, бюджетними установами, державними і комунальними підприємствами втрачено можливість отримати належні їм доходи на суму майже 135,8 млн грн (з них бюджетами – 99,7 млн грн), що складає 18,3 % від загальної суми порушень при використанні державних і комунальних ресурсів.

Питома вага зазначених порушень наведена на рисунку.

Питома вага порушень, виявлених у січні 2014 р.

Незаконне витрачання ресурсів при виконанні державних цільових програм, оплаті отриманих товарно-матеріальних цінностей, ремонтно-

будівельних робіт, спожитих комунальних послуг, виплаті заробітної плати тощо встановлено на суму майже 578,2 млн грн (в тому числі бюджетних ресурсів – 430,9 млн грн), що складає 78,1 % від виявлених порушень при використанні ресурсів держави.

Нецільове витрачання державних ресурсів виявлено на суму понад 21,9 млн грн (з них 672,7 тис. грн – кошти державного бюджету та 21,2 млн грн – кошти місцевих бюджетів), що складає 3 % від виявлених порушень за операціями з бюджетними коштами, державним і комунальним майном.

Виявлено недостачі фінансових і матеріальних ресурсів держави на загальну суму майже 4,7 млн грн, що складає 0,6 % від виявлених порушень при використанні державних і комунальних ресурсів.

Інформацію про виявлені порушення органами Державної фінансової інспекції подано у таблиці.

Звіт про результати діяльності Держфінінспекції та її територіальних органів за січень-березень 2014 р.

ПОКАЗНИК	Кількість (фактів, об'єктів контролю)	Сума, всього	Загальнодер- жавні ресурси	Комуналь- ні ресурси	Недержавні ресурси
Виявлено фінансових порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів	1 251	1 413 596,85	1 013 311,30	397 420,54	2 865,01
1. Недоотримано фінансових ресурсів (всього),	827	337 639,34	230 868,46	106 454,37	316,51
у тому числі: - загальним фондом бюджету	388	54 492,55	19 190,07	35 302,48	x
- спеціальним фондом бюджету	354	106 574,98	60 851,30	45 723,68	x
із них спецфондом бюджетних установ і організацій	247	10 961,39	4 133,95	6 827,44	x
- державними цільовими фондами	25	506,65	506,65	x	x

2. Проведення витрат з порушенням законодавства (всього), у т. ч.:	1 216	1 075 957,51	782 442,84	290 966,17	2 548,50
2.1. Нецільові витрати державних ресурсів(всього), у тому числі:	188	34 612,35	1 872,25	32 740,10	x
2.2. Незаконні витрати (всього), у тому числі:	1 194	857 886,50	603 399,80	252 023,01	2 463,69
2.3. Недостачі (всього), у тому числі:	360	183 458,66	177 170,79	6 203,06	84,81

У межах прав і наданих повноважень органами Державної фінансової інспекції України за результатами проведених ревізій вжито відповідні заходи, в результаті яких за січень 2014 р. забезпечено усунення порушень, що призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, на суму 227,5 млн грн.

Загальна сума фінансових ресурсів, які в результаті контрольних дій додатково надійшли до бюджетів, бюджетних установ і організацій та державних і комунальних підприємств, складає майже 34,2 млн грн (з них по порушеннях, виявлених у попередні періоди, – 21,4 млн грн), в тому числі до бюджетів всіх рівнів – 22,5 млн гривень.

Відшкодування і поновлення незаконних, нецільових витрат та недостач державних і комунальних ресурсів забезпечено на загальну суму майже 193 млн грн, у тому числі по порушеннях, виявлених у попередні періоди, – 56,4 млн гривень.

За результатами контрольних заходів, якими виявлені порушення чинного законодавства, керівниками центральних і місцевих органів влади, підприємств, установ та організацій прийнято 504 управлінських рішення.

За результатами проведених органами Державної фінансової інспекції України контрольних заходів застосовано фінансові санкції до порушників фінансово-бюджетної дисципліни: у 58 випадках призупинено бюджетні асигнування, у 480 – зупинено операції з бюджетними коштами, 69 розпорядникам зменшено бюджетні призначення/асигнування на загальну суму майже 7,3 млн грн.

З метою вжиття відповідних заходів до порушників фінансової дисципліни до правоохоронних органів протягом січня поточного року передано 216 ревізійних матеріалів.

За порушення фінансової дисципліни, законодавства про бюджетну систему, законодавства про здійснення закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти, до адміністративної відповідальності за ст. 164-2, 166-6, 164-12, 164-14 КУпАП притягнуто майже 2,5 тис. посадових осіб. Загальна сума накладених адміністративних штрафів склала майже 665,6 тис. гривень.

До дисциплінарної відповідальності у звітному періоді притягнуто 659 посадових осіб, з яких 175 осіб звільнено із займаних посад, до матеріальної – 84 особи.

Висновки. Отже, у даній статті проаналізовано діяльність Державної фінансової інспекції України протягом січня-березня 2014 р. Аналіз показав, що спостерігається тенденція до зменшення загальної величини перевірених, що пов'язано з процесами роздержавлення власності. Кількість підприємств, в яких виявлено фінансові порушення відповідно теж зменшилось, хоча їх частка у загальній кількості перевірених підприємств загалом зросла, що свідчить про певне зменшення фінансової дисципліни. Структура виявлених правопорушень органами ДФІ у зазначений період в основному залишалась незмінною. Динаміка виявлених та усунутих органами ДФІ фінансових порушень має тенденцію до стрімкого зростання, що свідчить про ефективність роботи Державної фінансової інспекції. Згідно стратегії розвитку державної контрольно-ревізійної служби на період до 2015 року планується здійснити ряд заходів для покращення ефективності роботи ДФІ. Подальші розробки уможливають пошук шляхів удосконалення діяльності інспекції.

Бібліографічний список: 1. Про Положення про Державну фінансову інспекцію України: Указ Президента України № 499/2011 від 23.04.2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/499/2011>. 2. Про затвердження стратегії розвитку державної контрольно-ревізійної служби на період до 2015 року: Наказ Головки КРУ від 06.03.2009 № 46. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua>. 3. Шевченко О.І. Порівняльний аспект діяльності ДКРС та ДФІ України / О.І. Шевченко // Технологический аудит и резервы производства. – 2012. – № 4/2(6). – С. 27-28. 4. Скоропад І.С. Державний фінансовий контроль в Україні: проблеми та шляхи реформування / І.С. Скоропад, Н.І. Пахолок // Науковий вісник НЛТУ

України. – 2011. – № 21.3. – С. 263-268. 5. Державна фінансова інспекція України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua>

Урусова З.П., Горбань Т.А. Формирование системы органов госфининспекции Украины и результаты их деятельности. Описана история формирования службы государственного финансового контроля, охарактеризована система органов Госфининспекции, определены задачи, возложенные на службу и соответствующие права, проанализированы результаты деятельности за январь-март 2014 года.

Urusova Z., Gorban T. Forming system of Ukraine state financial inspection of their activities. Describes the history of the formation of the state financial control service, described the system of State Financial Inspection, defined the tasks entrusted to the service and the relevant law, analyzed results for the January- March 2014.